

Motion från Miljöpartiet de gröna

Miljöbedömning av planer och program

Sedan 2004 finns det bestämmelser i 6 kap miljöbalken (MB) om att vissa planer och program ska miljöbedömas. Kompletterande bestämmelser finns i förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivning (MKB-förordningen). Naturvårdsverket skriver följande i **Handbok Allmänna råd om miljöbedömning av planer och program** (2009:1):

Miljöbedömning är den process som innehåller vissa moment som kommuner i exploateringsprojekt ska genomföra när de upprättar eller ändrar vissa planer eller program vars genomförande kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Inom ramen för en miljöbedömning ska en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) upprättas där den positiva och negativa betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra ska identifieras, beskrivas och bedömas. Rimliga alternativ med hänsyn till planens eller programmets syfte och geografiska räckvidd ska också identifieras, beskrivas och bedömas.

(Se vidare i bilaga.)

Ett lämpligt sätt att gå tillväga är att utarbeta en mall för behovsbedömningen där alla kriterier finns med och att därefter systematiskt gå igenom de olika kriterierna var för sig. I Naturvårdsverkets allmänna råd finns en checklista (2001:9 sid 45 - se bilaga) **Sammanställning för kriterier och miljöaspekter** som har betydelse för bedömningen om kumulativa effekter och miljöpåverkan som planen eller programmet kan ge upphov till.

Vid bedömningen av miljöpåverkan ska särskild uppmärksamhet ges till påverkans totaleffekt, d.v.s. sekundära, kumulativa och samverkande effekter som ibland kan innebära en mycket större påverkan än vad varje aspekt för sig kan ge upphov till. Det ska beaktas om planen eller programmet kan komma att påverka områden eller intressen som är värdefulla eller känsliga men som inte har ett formellt skydd i lagstiftningen. Det är inte bara redan skyddade områden som ska beaktas utan även förhållandevis lite påverkan kan vara betydande om det är fråga om särskilt värdefulla eller sårbara miljöaspekter (2009:1, s51).

Naturvårdsverket anser det är särskilt viktigt att dokumentera underlaget som har använts och hur man har resonerat i de fall man bedömer att en miljöbedömning inte krävs (2001:9 sid 56).

Miljöpartiet de gröna uppmanar kommunfullmäktige att besluta

att kommunstyrelsen fastställer att Naturvårdsverkets checklista *Exempel på sammanställning för kriterier och miljöaspekter* ska implementeras och redovisas vid framtagande av kommunala plan- och programbeslut

Danderyd 2017-06-19

Carolin Robson

Bilaga

Miljöbedömningen föregås av en behovsbedömning. Vid behovsbedömningen avgörs om en miljöbedömning krävs. Bestämmelserna om miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning finns i 6 kap. miljöbalken (miljöbalk [1998:808]) och i förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar. I vägledningen till det EG-direktiv som den svenska lagstiftningen grundar sig på står att *"Det är tänkbart att begreppen plan och program även bör förstås som alla officiella deklarerationer som går längre än rena avsiktsförklaringar och som lägger fast en planerad inriktning av framtida åtgärder."* (Europeiska kommissionen 2004 sid 5–6, EG-direktiv 2001/42).

Syftet med miljöbedömningar av planer och program är enligt miljöbalken att *"integrera miljöaspekter i planen eller programmet så att en hållbar utveckling främjas"* (6 kap. 11 § MB). Syftet enligt EG-direktiv är att allmänt sörja för hög nivå på miljöskyddet.

Miljöbedömningars roll är att göra beslutsprocessen mer förebyggande, mer strategisk, mer hållbar och mindre politisk.

Behovsbedömning

avgör om planen eller programmet ska miljöbedömas eller ej (6 kap. 11 § MB, 4–5, 7 §§ mkb-förordningen). Miljöbedömas ska planer och program som upprättas eller ändras av en myndighet eller kommun och krävs i lag eller annan författning och vars genomförande kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Samråd vid behovsbedömning

genomför samråd om behovsbedömningen i de fall behovsbedömningen sker med beaktande av kriterierna i bilaga 4 till mkb-förordningen (6 § mkb-förordningen).

Behovsbedömningen bör genomföras så snart det utifrån arbetet med planen eller programmet är möjligt.

Med miljöbedömning av god kvalitet avses en process som kan bidra till att syftet med miljöbedömning och de ingående momenten uppfylls samt att de regler som finns för miljöbedömning följs. Naturvårdsverket anför att motsvarande givetvis också gäller för behovsbedömning och uppföljning. Det är den betydande miljöpåverkan, både positiv och negativ, som genomförandet av en plan eller ett program kan antas ge upphov till som ska identifieras, beskrivas och bedömas (MB 6 kap. 12 §). För att avgränsa vad som är betydande miljöpåverkan samt för att sätta in den betydande miljöpåverkan i ett sammanhang behövs information även om sådan påverkan som inte är betydande.

Ett fungerande och nära samarbete mellan arbetet med planen eller programmet och arbetet med miljöbedömningen innebär att planens eller programmets utformning kontinuerligt ändras utifrån ny kunskap som kommer fram i miljöbedömningsprocessen. Även förändringar i planen eller programmet bör på motsvarande sätt påverka miljökonsekvensbeskrivningens innehåll, omfattning och detaljeringsgrad. Naturvårdsverket skriver att det är betydligt svårare att göra ändringar av en plan eller ett program om miljöfrågorna kommer in i slutet av plan- eller programprocessen. Då kan de som ansvarar för planen eller programmet anse att allt i princip är klart och därför vara ovilliga till att genomföra annat än kosmetiska förändringar.

Naturvårdsverket skriver vidare:

Om miljöfrågorna och de som företräder dem har en svag position i organisationen finns det en större risk för att miljöfrågorna försvinner i hanteringen och inte får den betydelse för planens eller programmets utformning som de bör ha.

Det är dock inte entydigt definierat i lagstiftning eller förarbeten hur stor påverkan ska vara för att den ska anses vara betydande. Skälet till att lagstiftaren har undvikit att försöka göra detta är sannolikt att om miljöpåverkan blir betydande eller inte beror både på hur stor belastningen är och på hur känsliga och skyddsvärda de olika biotoper, arter, kulturarv, landskap, etc. är som utsätts för belastningen. Därför går det inte att generellt säga t.ex. hur

stora utsläpp av en viss förorening eller hur omfattande en markexploatering ska vara för att antas medföra betydande miljöpåverkan. Bedömningen måste vid den här typen av påverkan vara plats- och situationsspecifik.

Vid osäkerhet om genomförandet eller ändringen av en plan eller ett program kan antas medföra betydande miljöpåverkan bör man i första hand försöka minska osäkerheten genom att skaffa mer information om möjliga effekter etc. Kvarstår osäkerheten är det lämpligt att genomföra eller åtminstone påbörja arbetet med en miljöbedömning (Europeiska kommissionen 2004 s.16). Vid bedömning av betydande miljöpåverkan är det skillnaden mellan den miljöpåverkan som genomförandet av planen, programmet eller ändringen medför och den miljöpåverkan som blir följden av om planen, programmet eller ändringen inte genomförs som är i fokus. Planens, programmets eller ändringens påverkan ska jämföras med det så kallade nollalternativet.

Vid bedömning av om påverkan är så stor att den kan anses vara betydande bör man ta hänsyn till miljöpåverkan i absoluta termer, d.v.s. både positiv och negativ påverkan. Vidare ska bedömningen av påverkan enligt Europeiska kommissionen inbegripa sekundära, kumulativa, samverkande, permanenta och tillfälliga positiva och negativa effekter på kort, medellång och lång sikt.

Förutsättningarna för kommande tillstånd

Att ange förutsättningarna för kommande tillstånd innebär att planen eller programmet på något sätt begränsar utrymmet för kommande verksamhetstillstånd. I Naturvårdsverkets allmänna råd om miljökonsekvensbeskrivningar står att begreppet tillstånd omfattar tillstånd oavsett på vilken nivå tillståndskravet föreskrivits. Begreppet omfattar bygglov, marklov och dispenser, d.v.s. motsvarigheter till tillstånd även om de inte innehåller ordet tillstånd.

När det råder osäkerhet om miljöbedömning krävs skriver är det i regel bättre att påbörja arbetet med en miljöbedömning tidigt och sedan avbryta den om det senare visar sig att det inte krävs en miljöbedömning än tvärt om. Naturvårdsverket skriver *att i ett sent skede upptäcka att en miljöbedömning krävs kan både innebära ökade kostnader och att planen eller programmet försenas*. Ett skäl till att gå igenom samtliga kriterier vid behovsbedömningen är således att det senare i processen kan visa sig att bedömningen av att ett visst kriterium var uppfyllt var felaktigt, varvid frågan om en miljöbedömning krävs åter kan aktualiseras. Har man från början gått igenom alla kriterier så är det lättare att göra en ny bedömning om det visar sig att ett kriterium inte längre är uppfyllt.

Checklista

Exempel på sammanställning för kriterier och miljöaspekter - se nästa sida.

Tabell 2. Exempel på sammanställning för kriterier och miljöaspekter

	Biologisk mångfald	Befolkning	Människors hälsa	Djurliv	Växtliv	Mark	Vatten	Luft	Klimatfaktorer	Materiella tillgångar	Landskap	Bebyggelse	Forn-/kulturlämningar	Annat kulturav	Fler aspekter/miljömål
Sannolik påverkan															
Varaktig påverkan															
Frekvent påverkan															
Gränsöverskridande påverkan															
Risker för hälsa eller miljö															
Storlek av påverkan															
Fysisk omfattning av påverkan															
Påverkan på omr. med skyddsstatus															
Områdets betydelse															
Områdets sårbarhet															
Sekundära effekter															
Kumulativa effekter															
Samverkande effekter															
Permanent effekter															
Tillfälliga effekter															
Positiva effekter – kort sikt															
Positiva effekter – medellång sikt															
Positiva effekter – lång sikt															
Negativa effekter – kort sikt															
Negativa effekter – medellång sikt															
Negativa effekter – lång sikt															
Påverkans totala effekt															

”I bedömningen skall särskilt beaktas i vilken utsträckning planen eller programmet har betydelse för andra planers eller programs miljöpåverkan” (bilaga 4 1b mkb-förordningen).

I Naturvårdsverkets allmänna råd står att vid beaktande av ovanstående ”bör särskilt uppmärksammas:

- Planens eller programmets styrande effekt eller påverkan på befintliga och kommande planer eller program. Här bör sådant som såväl förstärker som motverkar andra planers eller programs miljöpåverkan beaktas.